

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de mevsimlik tarım işçilerinin ulaşım, barınma, sağlık, eğitim, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal güvenlik, ücret ve çalışma ilişkileri, aracı ilişkileri, kayıt dışılıkları, sosyal çevre ile ilişkileri, mevsimlik tarım işçisi kadınların sorunları, çocuk işçiliği, mülteci/göçmen işçiliği, örgütlenme ve siyasal hakların kullanımına yönelik sorunları gibi birçok farklı sorunlarının sosyal devlet anlayışı ile araştırılması ve sorunların çözülmesi amacıyla Anayasanın 98'inci; İktüzüğün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz.

Demalbay

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ

İzmir Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tarım sektörünün ana işgücünü mevsimlik tarım çalışanları ve aileleri oluşturmaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin güvencesiz ve kayıt dışı istihdamından kaynaklı olarak sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte, TÜİK işgücü Anketi 2018 Mart dönemi sonuçlarına göre tarımda çalışan 4 milyon 983 bin kişi bulunmaktadır.

Uygulama dönemi 2017-2020 arası olan AÇSHB – Çalışma Genel Müdürlüğü Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi-II (METİP II) Projesi’nde yer alan; ulaşım, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevre ile ilişkiler vb. konular itibarıyla, mevsimlik tarım işçileri ile aile bireylerinin, 2015 yılı Mart ayında açıklanan “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu’nda” yer alan sorunlarını asgari düzeye indirilmesi” olan projenin amacının kâğıt üstünde kaldığı, hayata geçirilmediği mevsimlik işçilerin çalışma koşullarına bakıldığında görülmektedir.

Bugün mevsimlik tarım işçileri “sosyal korumasızlık” ve “sosyal dışlanma” nedeniyle çalışma yaşamının en dezavantajlı grubu haline gelmişlerdir. Güvenli ulaşım, insanlık onuruna yakışır, yeterli bir yaşam standardına sahip olma ve güvenli barınma koşulları, insana yakışır, adil ve uygun işte çalışma, ekonomik sömürden korunma, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, ayrımcılıktan ve şiddetten korunma hakları ihlal edilen mevsimlik tarım işçileri Türkiye’de çalışma yaşamının ‘yoksullaştırılmış emekçiler’ grubunu oluşturmaktadırlar. Türkiye’nin en yoksul kesimini mevsimlik tarım işçilerinin oluşturması ise sömürü boyutunu bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisinin 2020 yılı Raporu’nda 2020’de 442 tarım işçisi çalışırken yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Genellikle Kasım ayına kadar süren sezonda onlarca tarım işçisi kamyon kasalarında, traktör römorklarında, pandeminin yaratacağı can kaybı ve bulaş riski yok sayılarak 16+1 araçlara 30-35 kişi bindirilerek tarlalara taşınırken hastalanmakta, sakat kalmakta ve canlarından olmakta iken çalıştıkları bölgelerde ise ayrımcı ve ırkçı saldırılara uğramaktadırlar. Kadın mevsimlik tarım işçileri ucuz işgücü olmalarının yanında yeniden üretim görevi ile de çifte sömürüye maruz kalmaktadırlar. Cinsiyet farklılığı da ücret eşitsizliği yaratan faktörlerden biri olarak devam etmektedir.

Mevsimlik tarım işçileri geçici sürelerle farklı işlerde çalıştıkları için kayıt dışı olmakta ve mevsimlik tarım işçisi işveren ilişkisi mevcut İş Kanunu kapsamına girmemektedir. Tarım kesiminde çalışma ilişkilerini düzenleyen iş yasasının bulunmaması ve işçilerin iş hukuku

kapsamının dışında kalmaları işverenlerin işçilere karşı herhangi bir sorumluluk yüklenmemelerinin en önemli nedenleri arasında yer almaktadır.

Bir diğer önemli husus ise; aileleri ile birlikte göç etmek zorunda kalan çocuklar eğitim olanaklarından yoksun bırakılmakta, MEB tarafından dağıtılan tabletlerden faydalanamamakta ve eğitim hayatının dışına itilmekte, güvencesiz çalışma koşullarına ayak uydurmak durumunda kalmaktadırlar.

Mevsimlik tarım işçilerinin kayıt dışılıktan kurtarılarak İş Kanunu kapsamına alınması, ulaşım, barınma koşullarından sağlık koşullarına, eğitimden ağır sömürü koşullarına kadar mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına çözüm üretilmesi ve insana yakışır çalışma ve yaşama koşullarının sağlanması amacıyla tedbirlerin alınması, sorunların temelde yatan nedenlerinin tespit edilebilmesi ve köklü, bütünlüklü önlemlerin alınması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

GENEL GEREKÇE

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tarım sektörünün ana işgücünü mevsimlik tarım çalışanları ve aileleri oluşturmaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin güvencesiz ve kayıt dışı istihdamından kaynaklı olarak sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte, TÜİK işgücü Anketi 2018 Mart dönemi sonuçlarına göre tarımda çalışan 4 milyon 983 bin kişi bulunmaktadır.

Uygulama dönemi 2017-2020 arası olan AÇSHB – Çalışma Genel Müdürlüğü Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi-II (METİP II) Projesi’nde yer alan; ulaşım, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevre ile ilişkiler vb. konular itibarıyla, mevsimlik tarım işçileri ile aile bireylerinin, 2015 yılı Mart ayında açıklanan “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu’nda” yer alan sorunlarını asgari düzeye indirilmesi” olan projenin amacının kâğıt üstünde kaldığı, hayata geçirilmediği mevsimlik işçilerin çalışma koşullarına bakıldığında görülmektedir.

Yine, işçilerin göç döneminde yolculuklarının güvenli ve sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla; göç alan ve veren yerler arasında ulaşım ile ilgili koordinasyon sağlanmasını, trafik denetimlerinin artırılmasını, araç ve trafik güvenliğinin gerektirdiği kontrollerin hassasiyetle ve sıklıkla yapılacağı, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca gerekli bütün tedbirler alınmasını” gerektiren 2017/6 Başbakanlık Genelgesi uygulanmamakta, denetimsizlik ve alınmayan önlemler devam etmektedir.

Bugün mevsimlik tarım işçileri “sosyal korumasızlık ” ve “sosyal dışlanma” nedeniyle çalışma yaşamının en dezavantajlı grubu haline gelmişlerdir. Güvenli ulaşım, insanlık onuruna yakışır, yeterli bir yaşam standardına sahip olma ve güvenli barınma koşulları, insana yakışır, adil ve uygun işte çalışma, ekonomik sömürüden korunma, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, ayrımcılıktan ve şiddetten korunma hakları ihlal edilen mevsimlik tarım işçileri Türkiye’de çalışma yaşamının ‘yoksullaştırılmış emekçiler’ grubunu oluşturmaktadırlar. Türkiye’nin en yoksul kesimini mevsimlik tarım işçilerinin oluşturması ise sömürü boyutunu bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisinin 2020 yılı Raporu’nda 2020’de 442 tarım işçisi çalışırken yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Genellikle Kasım ayına kadar süren sezonda onlarca tarım işçisi kamyon kasalarında, traktör römorklarında, pandeminin yaratacağı can

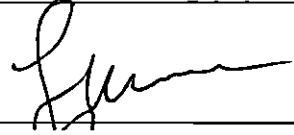
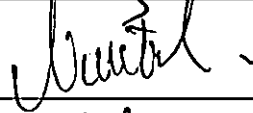
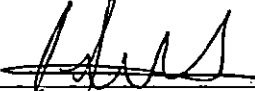
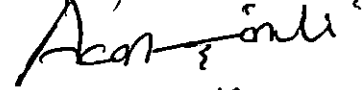
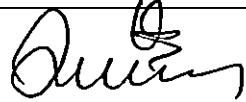
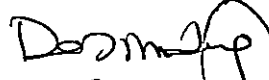
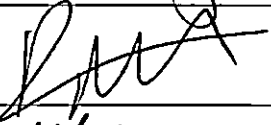
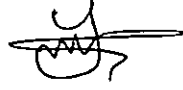
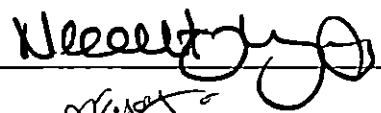
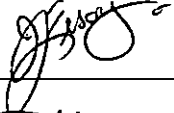
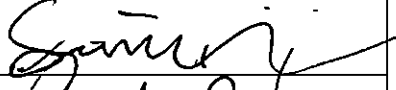
kaybı ve bulaş riski yok sayılarak 16+1 araçlara 30-35 kişi bindirilerek tarlalara taşınırken hastalanmakta, sakat kalmakta ve canlarından olmakta iken çalıştıkları bölgelerde ise ayrımcı ve ırkçı saldırılara uğramaktadırlar. Kadın mevsimlik tarım işçileri ucuz işgücü olmalarının yanında yeniden üretim görevi ile de çifte sömürüye maruz kalmaktadırlar. Çadır işleri, çocuk bakım işleri vb. diğer işler tamamen kadının üzerindedir. Kadınların neredeyse günlük 16-18 saat süren mesaipleri vardır. Bütün bunlara rağmen cinsiyet farklılığı da ücret eşitsizliği yaratan faktörlerden biri olarak devam etmektedir. Daha ağır ve daha uzun saatler çalışmasına rağmen, kadınlar ve erkekler arasında çarpıcı bir şekilde ücret eşitsizliği bulunmaktadır.

Mevsimlik tarım işçileri geçici sürelerle farklı işlerde çalıştıkları için kayıt dışı olmakta ve mevsimlik tarım işçisi işveren ilişkisi mevcut İş Kanunu kapsamına girmemektedir. Tarım kesiminde çalışma ilişkilerini düzenleyen iş yasasının bulunmaması ve işçilerin iş hukuku kapsamının dışında kalmaları işverenlerin işçilere karşı herhangi bir sorumluluk yüklenmemelerinin en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Özel sektörde çalışan geçici tarım işçilerinin sosyal güvenliğine ilişkin yasal boşluğu doldurmak amacıyla 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu çıkarılmıştır. 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre mevsimlik tarım işçilerinin sosyal güvenliği isteğe bağlı olup, bütün prim yükü işçinin mesuliyetine bırakılmaktadır. 2925 sayılı kanunun öngördüğü bu düzenleme mevsimlik tarım işçilerinin sigortalı olmasını büyük ölçüde imkânsızlaştırmaktadır. Kayıtsız ve sigortasız çalıştırıldıkları için, emeklilik, işsizlik, meslek ve analık sigorta primleri yatırılmamakta ve meslek hastalığı ve iş kazalarında hiçbir hak talep edemez durumda kalmaktadır. Yaşadıkları yerler, bulaşıcı ve salgın hastalık riskini arttırdığı gibi hiçbir sosyal güvencesi olmadığı için sağlık hakkından faydalanamamaktadırlar. Oysaki sosyal güvenlik hakkı, tüm çalışanların vazgeçilmez ve olmazsa olmaz hakkıdır.

Ayrıca; mevsimlik tarım işçilerinin mevcut yasalardan kaynaklı sendikalaşmaları da fiilen engellenmiş durumdadır. Bu örgütsüzlük durumu tarım işçilerinin iş cinayetleri ve insana yakışır ücret başta olmak üzere çalışma ve yaşam koşulları hakkında söz ve karar hakkına sahip olamamalarını sağlamakta, "elçi, çavuş, dayıbaşı" olarak adlandırılan aracılara, komisyonculara, patronların insafına bağımlı bırakılmalarına neden olmaktadır. Asgari ücret, azami 45 saat çalışma süresi, eşit işe eşit ücret gibi temel ilkelerin hiç biri gözetilmemektedir. Bir diğer önemli husus ise; aileleri ile birlikte göç etmek zorunda kalan çocuklar eğitim olanaklarından yoksun bırakılmakta, MEB tarafından dağıtılan tabletlerden faydalanamamakta ve eğitim hayatının dışına itilmekte, güvencesiz çalışma koşullarına ayak uydurmak durumunda kalmaktadırlar. 2018 yılının çocuk işçiliği ile mücadele yılı ilan edilmesine rağmen hiçbir çözüm üretilmemiş, çocuklar hiçbir sosyal aktivitenin bulunmadığı yaşam ortamlarında,

hijyenden uzak, elektriksiz, güvencesiz koşullar altında çalışmaya devam etmek zorunda kalmışlardır.

Mevsimlik tarım işçilerinin kayıt dışılıktan kurtarılarak İş Kanunu kapsamına alınması, ulaşım, barınma koşullarından sağlık koşullarına, eğitimden ağır sömürü koşullarına kadar mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına çözüm üretilmesi ve insana yakışır çalışma ve yaşama koşullarının sağlanması amacıyla tedbirlerin alınması, sorunların temelde yatan nedenlerinin tespit edilebilmesi ve köklü, bütünlüklü önlemlerin alınması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

1	FATMA KURTULAN	MERSİN	
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
4	SIDIK TAŞ	SİİRT	
5	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
6	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
7	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
8	MUAZZEZ ORHAN IŞIK	VAN	
9	MURAT SARISAÇ	VAN	
10	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
11	DİRAYET DİLAN TAŞDEMİR	AĞRI	
12	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
13	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
14	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	
15	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
16	OYA ERSOY	İSTANBUL	
17	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
18	ŞEVİN GÖŞKÜN	MUŞ	
19	RIDVAN TURAN	MERSİN	
20	SAİT DEDE	HAKKARİ	